

Fra arkivet: 1995

PUBLISERT 5. februar 2018

«Sakkyndig» synspunkt på medaktørene i retten

Retten er en arena hvor en gir folk steiner for brød. En gir dem avgjørelser når de trenger forståelse. En gir dem medhold når de trenger motstand. En gir dem nedverdiggelse når de trenger oppreisning. Hvordan er det å leve med en Pyrrhos-seier? Hvordan er det å leve med et nederlag hvor du i tillegg har blitt avkledd og utstilt, mistet din verdighet og ditt nødvendige selvbedrag?

Hvordan fanger rettsforhandlinger opp de prosesser folk sliter med i livet sitt? Hjelpes de av advokater som villig oversetter sjelelig sårethet til juridiske formuleringer og henvisning til Rt. nr. 7/93? Har advokaten rådet sin klient først og tenkt på om saken bør bæres fram på tross av, gjerne helt til «the bitter end»?

Ofte sitter jeg i retten og misunner advokatene som kan breie seg i solide påstander og argumentasjon, med flott retorikk, som om det var *sant* det de sier! De kan si hva de vil, nesten hvordan de vil, uten å måtte tenke på helhet, uten å være berørt av de fine og såre nyansene som alle slike saker innebærer. De tenker ikke på at folk skal leve videre, med seg selv og med hverandre, og på en eller annen måte med barna sine.

Der sitter jeg med skålvekta mi og veier forholdene mot hverandre, frem og tilbake, og føler meg mer som en filigrans sylvsmed fra Setesdalen. Og så kommer dommeren på toppen av det hele og sier: «Må du bruke så mange ord, kan du ikke si det litt kortere? Mener du ja eller nei, det må da kunne gå an å svare på det!». Jeg har jobbet frem mitt materiale i en balansert og forsiktig prosess, hvor jeg har laget en nødvendig og ofte skjør arbeidsallianse som kun har sin berettigelse i en tillit til at jeg ser ting med nye øyne, utenfra. Mye av det som er meddelt meg er følsomt, sårt, beheftet med lojalitetsbånd mellom de involverte. Skulle jeg da i retten framføre mine triumferende innsikter på en prangende og entydig måte?

Advokaten som skal spørre ut, vil gå videre, ned i det som klart dreier seg om fortrolig materiale (selv om det klart ikke er taushetsbelagt juridisk sett). Han går videre og vil ha mer inngående dokumentasjon fra samtaler mellom den sakkyndige og barna. Han slipper å kjenne byrden av hvordan dette vil kunne farge samspillet mellom mor og barn senere, når mor har følt seg sviktet og forrådt av det barnet forsiktig å si noe om. Kanskje mister ungen en mor?

Advokaten vikler foreldre inn i sitt skjulte logiske mønster for å få dem i fella, slik at deres mangel på fortrefelighet kommer klart for dagen. Slik at det blir vanskelig å ta vare på selvtilliten og stå oppreist hvis mor skulle få omsorgen tilbake. Og blir hun

underkjent, hadde det likevel vært godt for mor å kunne komme ut av saken med noe selvrespekt i behold, også for barnas del. Det kan være bedre at mor går oppreist ut og legger det meste av skylda på barnevernet, enn at hun kryper ut og ikke orker å se noen i øynene. Advokaten som kanskje opplever å ha en litt tynn sak, kan jo styrke den ved å ringe til ordføreren for å si fra at sosialsjefen må avsettes. Eller komme med trusler til kurator hvis ikke saken trekkes. Kanskje han går løs på den sakkyndige og lurert på hva slags sosioøkonomisk bakgrunn han har; «kan du forstå denne type klienter, vet du hva det vil si å ha dårlig råd?». Eller han kan ytre ønsker om å nå et visst fly, og ikke være tilstede sammen med foreldrene under forhandlingene til slutt. Eller han kan ha glemt å innkalle klienten, en gang, kanskje to ganger. Hvor mye sånt kan skje uten at retten influeres av det på en slik måte at klienten urettmessig blir dårligere stillet? Hva med lojalitet advokater imellom som kan la sånt passere? Hva med dommere som trekker på skuldrene av det?

Og der står vi på gangen i pausene, fagfolkene, og snakker jovialt om jakt, om neste møte i Rotary, om for lave takster etc. Kan foreldre tenke: «hvor blir det av seriøsiteten i saken, snakker han med han, slik, kjenner de hverandre, og hvor blir det av meg oppi dette?». Jeg har sans for den dommeren som utenfor rettsalen er litt distansert og usynlig, for den sakkyndige som ikke i alle pausene tyr til trygg konversasjon med sosialkonsulenten, for advokatene som sparer den frodigste latteren til en annen anledning

Per-Helge Rygh på debattsidene i april 1995

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 2, 2018, side 112